

100. výročie vzniku Československa

(Čierny Potok 2.11.2018)

Deň 28. október 1918 je dňom vyhlásenia spoločného štátneho útvaru Čechov a Slovákov. No tomuto dňu predchádzala, keď nie stáročná snaha našich predkov od rozpadu Pribinovho kniežatstva v Nitre - neskôr jeho syna Koceľa na Blatnohrade a Veľkej Moravy, tak minimálne od doby Štúrovcov po rozpad „žalára národov“ Rakúsko - Uhorska a vyhlásenie samostatnosti najmä slovanských národov spod útlaku Habsburskej ríše.

Tieto snahy vyvrcholili po vypuknutí prvej svetovej vojny ale najmä v jej priebehu, kedy najmä Česi, Slováci, Srbi, Chorváti, Poliaci (zo Sliezska a Haliče) odmietali bojovať proti bratskému Slovanskému Ruskému národu. Tento odpor vyvrcholil vytvorením Československých légii v Rusku už v roku 1917, teda ešte pred vytvorením štátu, čo je dejinná rarita, že budúci štát mal už vytvorenú armádu plne vyzbrojenú, bojaschopnú už „v poli“, ktorú uznávali už vtedy veľmoci (USA - Francúzsko - Veľká Británia a cárské Rusko!)

Ako k tomu došlo?

V októbri 1914 sa v Holandskom Rotterdame stretáva T. G. Masaryk s britským historikom a novinárom Robertom Williamom Setonom - Watsonom. Z tohto stretnutia Watson podal britskej vláde memorandum, ktoré sa stalo akýmsi plánom pre vytvorenie Československa po skončení vojny.

V roku 1915 v Ženeve Tomáš Garyque Masaryk (od 18.12.1914 žil v emigrácii z politických dôvodov a do vlasti sa vrátil až po 4 rokoch v emigrácii 21.12.1918) vyslovoval predstavu o nezávislých Čechách od Rakúska a v nasledujúcom roku už vytvára organizačný výbor ktorý označuje ako „Československý“.

Vo februári roku 1915 sa vytvára v Rusku „Zväz česko-slovenských spolkov v Rusku, ktorý vydával aj svoj časopis Čechoslovák. Tento spolok bol vytvorený so súhlasom ČNR v Paríži a jeho podpredsedom sa stal Josef Dürich.

Vo februári 1916 vytvárajú Masaryk, Jozef Dürich a Beneš v Paríži „Českú národnú radu“. Predsedom sa stáva Tomaš Garyque Masaryk, podpredsedom Josef Dürich a tajomníkom Eduard Beneš. V máji toho istého roku ju premenúvajú na „Československú národnú radu „a namiesto vylúčeného Josefa Düricha je na jeho miesto menovaný Milan R. Štefánik.

(Dürich bol vylúčený najmä pre nezhody z Benešom, ku ktorému sa pripojil aj Štefánik a obvinili ho, že je zradcom a agentom Ruského cára. Bol poverený

vyjednáváním s cárskym Ruskom o uznaní a vytvorení Čs. légii v Rusku. V júni 1916 už jednal v Rusku s Ruským cárom Mikulášom II. ktorý s jeho návrhom súhlasil.

Po príchode do Ruska aj M. R. Štefánika, ktorý spolu s Josefom Dürichom v Kyjeve za ČSNR v Paríži a Ján Wolfom a Dr. Václavom Vondrákom za Zväz česko-slovenských spolkov v Rusku a za Slovenskú ligu v Amerike Gustáv Košík, podpísali tzv. Kyjevský zápis 29.8.1916, ktorý uznával podriadenosť ČSNR v Paríži, čo ovšem cár považoval za zásah do vnútorných záležitostí Ruska a tento „zápis“ neuznal.

Po februárovej revolúcii 1917 v Rusku však Kerenského vláda súhlasila s nasadením Čs. légii na strane gen. Brusilova do Karpatskej ofenzívy pri Zborove.

Čs. legionári v počte 3.530 vojakmi na úseku v oblasti Ternopola prelomili dňa 2.7.1917 nemeckú obranu a ukoristili veľké množstvo zbraní a zajali vyše 3.200 nemeckých vojakov. Tento úsek Kerenského vláda ocenila povolením náboru zajatých Čechov a Slovákov do Čs. légii v Rusku.

Po VOSR aj Lenin súhlasil s postavením Čs. Légii ako neutrálnemu vojsku a po rokovaní s T. G. Masarykom s veľiteľom bolševickej armády plk. Murajovom dosiahol dohodu o voľnom presune Čs. Légii z Ruska cez Sibír a Vladivostok do Francúzska. Za pozornosť dávam, že za bolševikov dohodu podpísal vtedajší ľudový komisár národností J. V. Stalin.

Táto dohoda sa nepáčila Nemcom a tak dňa 8. marca 1918 do 14. marca zvedli Nemci s Čs. Legionármi boj o železničný uzol Bachmač. Legionári sa za cenu 90 padlých a 200 ranených prebili a vynútili prechod transportu na Sibír. Tak sa mohlo 69 ešalonov presunúť vlakmi smerom na Irkutsk. V Čes. légiach v Rusku bolo 71.310 legionárov, z toho 5.104 Slovákov (napr. F. Čatloš, Pavol Kuna, Branislav Manica, ale aj J. G. Tajiovský,...) Celkový počet legionárskeho vojska v Rusku, Francúzsku a Taliansku predstavoval 100.743 vojakov, z toho Slovákov necelých 5.500.

Histórická cesta k vyhláseniu ČSR však viedla predovšetkým cez Ameriku. Rozhodujúcu úlohu tu zohrali Slováci a Česi, ktorí odišli pred rozpadom c.k. monarchie do Ameriky za prácou a v mnohých prípadoch aj potomci „starousadlíkov“ emigrantov do nového sveta 19-20storočí.

Napríklad už v septembri 1914 Slovenská liga v Amerike vydala memorandum, v ktorom uvádza: „Žiadame pre Slovenský národ úplnú samosprávu a voľnosť sebaurčenia tak na politickom, akom aj na kultúrnom a hospodárskom poli“.

Vyvrcholením týchto snáh bola dohoda medzi predstaviteľmi „ČESKÉ NÁRODNÍ SDRUŽENÍ“ v Americe a „SLOVENSKEJ LIGY“ v Amerike s cieľom dosiahnutia samostatnosti národa Českého a Slovenského, tzv. „CLEVELANDSKÁ DOHODA“ z 22.10.1915.

Dohoda mala v programe 5 bodov, v ktorých sa deklaruje vzájomné autonómne postavenie oboch národov vo forme federácie. Žiaľ, táto podmienka sa čiastočne naplnila až prijatím zákona o ČSF v roku 1968!

Druhá časť zakotvuje zásady ďalšieho postupu oboch zúčastnených subjektov. Za ústredňu České národní združení podpísali dohodu: predseda dr. Ludovít Fischer a tajomník Josef Tvrzický Kramer a za ústredňu Slovenskej ligy: predseda Albert Mamatey a tajomník Ivan Daxner.

Aktivity predstaviteľov národností v Rakusko-Uhorsku nenechali chladným ani cisára Karola I. ktorý 30. mája 1917 otvoril vo Viedni Ríšsky snem. Padla na ňom aj požiadavka spojenia Českých krajín so Slovenskom. Túto požiadavku presadzovali najmä lekár Vavro Šrobár, sociológ Anton Štefánek a literárny kritik František Votruba. Českí poslanci sa však touto požiadavkou nechceli viazať a orientovali sa na tradičné „České země“!

Dokonca profesor Pražskej univerzity Josef Pekař tvrdil,“ pro Slovensko v konstelaci Českých zemí není místa“.

Naproti tomu Brniansky poslanec Adolf Stránský na schôdze parlamentnej komisii Českého svazu, takúto požiadavku na spoločný štát so Slovenskom presadil.

Následné rokovania a udalosti k podpisu tzv. Pittsburghskej dohody dňa 30.mája 1918 už za prítomnosti predsedu Česko-Slovenskej Národnej Rady prof. Masaryka.

Uzniesli sa na šiestich zásadách, všeobecne charakterizujúce štátnoprávne usporiadanie Čechov a Slovákov. Žiaľ, už sa tu nehovorí o federácii dvoch autonómnych štátoch, ale o „republike s demokratickou konštrukciou“.

Pre Slovákov však táto dohoda znamenala ústup od striktnej Clevelandskej dohody.

Tento faktor sa ťahal celou existenciou spoločného štátu Čechov a Slovákov až do jeho rozpadu v roku 1993.

V lete 1918 bolo jasné že Rakúsko - Uhorsko vojnu prehrá.

Už 13. júla 1918 sa konala ustanovujúca schôdza „Národného výboru Česko-Slovenského“, ktorý vytvorilo 38 delegátov zvolených do ríšskeho snemu v roku 1911.

Predsedal mu Karel Kramář, ktorému Karol I. zmenil trest smrti jeho predchodcu a omilostil ho.

Hoci nebol v ňom ani jeden delegát zo Slovenska jasne deklaroval: “Národní výbor před tváří celé světové veřejnosti protestuje proti tomu, aby ze strany maďarské bylo světu namlouváno, že slovenští naši bratři nechtějí s národem, jehož jsou nerozlučnou větví, tvořit jeden národní a státní celek.”

Keď 18.10.1918 americký prezident Woodrow Wilson predložil požiadavky s ultimátom Rakúsko - Uhorskému snemu a minister zahraničia ríše Gyula Andrássy ich prijal, tento okamih znamenal koniec „žalára nárokov“!

28.10.1918 sa ulice Prahy zaplnili nadšenými ľuďmi vítajúc koniec tyranie a oslavu novej republiky!

V tento deň „muži 28.10.“: Anton Švehla, Alois Rašín, František Soukup a Jiří Stříbrný, predstavitelia Národného výboru (po príchode do Prahy sa k nim pridali aj Vávro Šrobár) oznámili zástupcovi ríšskemu miestodržiteľovi v Prahe prevzatie moci nad územím Československa. V ten istý deň bol prijatý aj prvý Čs. Zákon písaný ručne perom a mal iba 5. článkov.

Tak sa deň 28.10.1918 stal dňom zrodu Československa a dňa 30.10.1918 sa k Národnému výboru pridali aj Slováci Martinskou deklaráciou!

Ani jeden z mužov, ktorí sa o to najviac zaslúžil v tento okamih v Prahe nebol.

T. G. Masaryk bol v tom čase ešte v USA. Dňa 29.10.1918 ho prijal ako predstaviteľa novovzniknutého Československa americký prezident Woodrow Wilson a 20.11. 1918 odišiel loďou do vlasti, kde dorazil až 21.12.1918. Hoci bol zvolený za prezidenta ČSR 14.11.1918 prisahu zložil až po návrate domov.

M. R. Štefánik sa však domov už živý nevrátil. 4. mája 1919 zahynul vo Vajnorochoch pri Bratislave, dodnes za nevyjasnených okolností. Bol zostrelený? (Vid'. Zbyněk Ludvík - Václav Bureš: ČERNÁ KNIHA MINULOSTI).

„... nepohodlný bol generál Dr. Štefánik hlavne preto, že pred odletom na ruský front k našim legionárom žiadal vysvetlenie od pána Beneša, kde sa podela väčšia časť zbierky Amerických Čechov a Slovákov v prospech financovania zahraničného odboja? „Beneš neodpovedal, len znervóznel a nachádzal výhovorky, a vtedy prítomný mjr. Štefl, zakladateľ legionárskej roty NAZDAR vo Francúzku, vytiahol francúzsky denník „Petit Parisien. A prečítal článok, že Dr. Beneš prezývaný „roy de roulette“ (kráľ rulety) prehral v Monte Carlo obrovské sumy peňazí!“ Beneš to označil za provokáciu a Štefánik mu odpovedal, že si to vyjasnia pred národným súdom za prítomnosti Dr. Masaryka“. Takže je jasné, pre koho nebol návrat Štefánika do novej vlasti vítaný! (MILIÓN DOLÁROV, zbierka amerických Slovákov „ZA SLOBODU SLOVENSKA“, osobne do rúk

T. G. Masaryka odovzdal katolícky kňaz, maliar, vedec, vynálezca účinkujúci vo Wilkes Barre Páter Jozef Murgaš v roku 1918. Masaryk ho pri tejto príležitosti pozval na Hradčany. Pri návšteve Prahy v roku 1926 pán prezident „tatiček“ Masaryk odmietol Murgaša prijať!!!/

Pavol Kanis v úvode ku knihe Jozefa Banáša „Prebijem sa ! Štefánik muž železný! napísal: „A príbeh hrdinu? Ten sa končí ako v starovekej dráme. HRDINA UROBIL ,ČO UROBIŤ MAL. Zaslúžil sa o slobodu národa a jeho štát. A keď má byť odmenený a velebený, tragický zomiera“.

V roku 1907 mal byť v Mnichove mierový kongres. Bjornson bol vybratý za čestného člena predsedníctva. Na tento návrh poslal prezidentovi kongresu, prof. Quidovi, tento list: „Veľavážený pán, pokladám si za veľkú česť, byť pozvaný na také vznešené zhromaždenie, najmä keď pozvanie dostávam od Vás. To mi však nebráni, aby som proti členom mierového kongresu neadresoval tak silný útok, že nemôže byť silnejší. Tí páni, ktorí tam vystupujú ako apoštolovia mieru, utláčajú a týrajú doma porobené národy

lebo sa nečinne na to pozerajú, keď to robia druhí. Keď nehodlajú zo všetkých síl potláčať vojnovú morálku, je boj proti vojne márný. Ak by sa na kongrese objavil napríklad predstaviteľ národa Albert Áponyi, ktorý je teraz v Uhorsku ministrom školstva a je sám utláčateľ Slovanov - a ak by som bol tiež prítomný- tak by som vynaložil všetko úsilie a neprestal by som, pokiaľ by neopustil sálu kongresu.“

Bjorn Bjornstjerne +8.12.1832 Kvikne-Nórsko -t 26.4.1910-Paríž

Zdá sa, že vytvorením Československa západné mocnosti najmä Francúzsko a V. Británia, sledovali svoje ciele a vyhlásenie ČSR si dali pekne zaplatiť!

Profesor Pavel KLADIWA z Ostravskej univerzity počas besedy v predvečer osláv 100. výročia vyhlásenia ČSR v ostravskom centre PANT tvrdí, že v archíve MV objavil dokument z roku 1928, v ktorom sa uvádza, že ČSR muselo vyplatiť takmer 5 miliárd korún čs. okrem vojnových reparácií aj za čs. légie“!

Podobne museli platiť aj Poliaci a Rumuni-tvrdí p. profesor.

Nebolo to však naposledy, kedy ČSR muselo platiť najmä V. Británii miliardy. Po skončení 2. sv. vojny muselo ČSR zaplatiť za výstroj, výzbroj, ošatenie, trovy na pohreby našich vojakov bojujúcich a padlých za Jeho Veličenstvo v Afrike, Blízkom východe a letcov v boji o Britániu, kde nezabudli ani na ponožky a šnúrky mŕtvych vojakov. To si odpočítali zo zlatého pokladu, ktorého časť Západ vrátil ČSSR až po roku 1970 a zásluhu na tom má osobne aj vtedajší MZV B. Chňoupek.

A neplatíme za to aj dnes? Nemecké, britské, francúzske firmy, ktoré sú u nás svoj zisk odvádzajú do svojich krajín. Hovorí sa tomu “neokolonializmus!“

V Čiernom Potoku 2.11.2018

JUDr. Jozef Pupala